

Nr 287.

Av herrar **Sköld** och **Paulsen**, *ifråga om viss ändring i kungörelsen angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten.*

I sitt den 14 juli 1927 avgivna betänkande angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten uttala kolonisationssakkunniga som sin mening, att egnahemsorganisationen icke bör vara främmande för uppgiften att genom handledning, undervisning och råd hjälpa de enskilda egnahemsföretagarna vid lösandet av sådana frågor som byggnadsarbetenas förståndiga bedrivande, jordbruksdriftens första planläggning och inriktning, upporganiserandet av sammanslutningar för förnödenhetens inköp och produkters försäljning. För vinnandet av detta såväl som andra syften föreslago de sakkunniga, att statens inflytande i hushållningssällskapens egnahemsnämnder skulle förstärkas. Detta finge emellertid enligt de sakkunnigas mening icke medföra att verksamheten byråkratiserades. Det vore i stället önskvärt att organisationen komme att inrymma god plats för det praktiska livets män, ekonomisk-teknisk erfarenhet och sakkunskap samt känsla och förståelse för de befolkningsgruppers intressen, med vilka rörelsen närmast komme i kontakt. Organisationen borde därför ledas huvudsakligen av förtroendemän med gott allmänt omdöme och praktisk erfarenhet av hithörande angelägenheter, kunniga i det mindre jordbrukets förhållanden och intresserade av strävandena att förhjälpa mindre bemedlade personer att åtkomma mindre egna jordbruk. Av vikt torde vara att organisationen i sig inneslöte ledande krafter, som stå i direkt förbindelse med och åtnjuta fullt förtroende från kretsen av småbrukare och jordsökande. På grund därav föreslago de sakkunniga följande bestämmelse för valet av ledamöter i egnahemsnämnderna.

Till ledamöter böra utses för uppdraget lämpliga och sakkunniga personer inom sällskapets område, företrädande den jordbrukande befolkningen, den jord- och lånesökande allmänhetens intressen, de statligt-administrativa synpunkterna samt förtrogenhet med områdets olikartade bygdeförhållanden.

De sakkunniga föreslago vidare att de för statens räkning utsedda ledamöterna jämte suppleanter för dem borde tillsättas av statens egnahemsstyrelse, som härigenom finge tillfälle att nära följa frågan om nämndernas sammansättning och efter rent sakliga grunder utvälja ledamöter som åtnjöte styrelsens fulla förtroende. Förhållandet mellan det ledande centralorganet och de arbetande nämnderna borde vinna på detta arrangemang liksom känslan av inbördes

ansvar och kontakt därigenom ökas. De sakkunnige hade visserligen diskussionsvis övervägt tanken att Kungl. Maj:t skulle efter förslag från styrelsen förordade statsutsedda ledamöterna och suppleanterna men ansågo, att detta skulle vålla omgång och medföra försvårat samarbete mellan styrelsen och nämnderna i sådana fall, då Kungl. Maj:t frångått styrelsens förslag, samt öka risken för politiskt inflytande vid nämndernas tillsättning.

De av de sakkunniga sålunda framställda förslagen och uttalade synpunkterna vunno odelad anslutning från Kungl. Maj:ts sida i den proposition nr 97, som i ämnet förelades 1928 års riksdag.

Att även riksdagen tillmätte förslaget om representanter för den jord- och lånesökande allmänheten i egnahemsnämnderna stor vikt framgår därutav, att sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet avstyrkte bifall till en motion, i vilken föreslogs tillsättandet i varje län av ombud med uppgift att särskilt företräda egnahemslåntagarnas intressen, med den motiveringen, att det borde kunna förväntas, att egnahemsorganen skulle efter den ifrågasatta reformeringen kunna utöva sådan verksamhet på ett mera effektivt sätt än dittills. Därjämte är att märka att utskottet förordade samma bestämmelser för egnahemsnämndernas sammansättning, som de sakkunniga och Kungl. Maj:t föreslagit och som ovan anförts. I ett avseende frångick emellertid utskottet Kungl. Maj:ts förslag, nämligen att statens representanter i egnahemsnämnderna skulle utses av statens egnahemsstyrelse. Utskottet förordade i stället, att dessa utnämningar skulle överlåtas åt Kungl. Maj:t, vilket även blev riksdagens beslut. Till stöd för detta förslag anförde utskottet att tillsättandet av dessa ledamöter vore en funktion av den art, att den icke lämpligen borde delegeras åt särskild ämbetsmyndighet utan förbehållas Kungl. Maj:t, som för övrigt torde hava större möjligheter att, efter inhämtande av erforderliga förslag och övervägande av ärendet ur allmänna synpunkter, utvälja de för uppdraget mest lämpliga personerna.

Numera har som bekant tillsättandet av ledamöter och suppleanter i egnahemsnämnderna för första gången skett efter de 1928 beslutade bestämmelserna. En viss erfarenhet föreligger därför rörande dessa bestämmelsers ändamålsenlighet. Dessa erfarenheter giva vid handen, att de förhoppningar, som såväl under ärendets förberedande behandling som även i riksdagen fästs vid representationen i nämnderna av den jord- och lånesökande allmänheten, icke i önskvärd omfattning infriats. Inom åtskilliga hushållningssällskapsområden torde sålunda fortfarande saknas representanter i nämnderna för den jord- och lånesökande allmänheten. Då helt naturligt hushållningssällskapen i främsta rummet tillse, att den jordbrukande befolkningen blir representerad i nämnderna, torde det med gällande bestämmelser ankomma på Kungl. Maj:t att tillgodose den jord- och lånesökande allmänhetens intressen och de statligt administrativa intressena.

Att Kungl. Maj:t icke lyckats tillgodose de krav på egnahemsnämndernas

sammansättning, som gällande bestämmelser uppställa, lärer bero därav, att Kungl. Maj:t ingalunda, såsom av vederbörande utskott enligt vad som anförts förutsattes, torde ha några större möjligheter att utvälja de för uppdraget mest lämpliga personerna. Ty Kungl. Maj:t kan icke besitta någon kännedom om i de olika länen tillgängliga för uppdraget lämpliga personer. För den skull måste Kungl. Maj:t grunda sitt val på förslag från underlydande myndigheter. Naturligt är därvidlag, att Kungl. Maj:t kommer att fästa stort avseende vid de förslag, som avgivas av vederbörande länsstyrelser. Det är dock icke att begära att länsstyrelserna skola äga några djupare insikter eller större intresse för en sådan speciell fråga som egnahemsfrågan, vilket ej minst framgår därav, att åtskilliga länsstyrelser i sina nyligen avgivna förslag ej medtagit någon representant för den jord- och lånesökande allmänheten.

Då det dessutom torde vara självklart, att statens ökade rätt att utse ledamöter i egnahemsnämnderna avsett att även få andra intressen företrädta än de av hushållningssällskapet representerade, kan det icke vara riktigt med hänsyn till den nära förbindelse, som i åtskilliga län förefinnes mellan länsstyrelsen och hushållningssällskapet, att länsstyrelsen får allt för stort inflytande vid valet av statens representanter i egnahemsnämnderna.

Å andra sidan lärer man icke kunna undgå att lägga vikt vid de av kolonisationssakkunniga anförda här ovan återgivna skälen för att statens representanter i egnahemsnämnderna borde utses av egnahemsstyrelsen. Otvivelaktigt besitter denna styrelse icke minst på grund av sin inspektionsverksamhet den största förtrogenhet med egnahemsverksamhetens behov och förutsättningar inom landets olika delar och god förtrogenhet rörande inom verksamheten intresserade krafter. Det torde därför icke kunna bestridas att det skulle vara till egnahemsverksamhetens fromma, om rätten att utse statens representanter i egnahemsnämnderna lades i egnahemsstyrelsens hand. Därmed vore ju icke förhindrat, att dessa utnämningsfrågor i form av besvär i sista hand kunde komma att underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Till förmån för ett överflyttande av dessa utnämningar från Kungl. Maj:t till egnahemsstyrelsen talar dessutom den allmänna strävan som förefinnes att från Kungl. Maj:t till ämbetsverken överföra alla sådana frågor som utan men för statens verksamhet kunna överföras.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

- 1) att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i Kungl. Maj:ts kungörelse den 8 juni 1928 (217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, att paragraf 5 erhåller följande ändrade lydelse: Egnahemsnämnd skall bestå — — — till samma antal. Till ledamöter böra utses — — — olikartade bygdeförhållanden. Representant för den jord- och lånesökande allmänheten bör

vara en person från den krets lånerörelsebeviljandet närmast berör eller eljest en person, som kan antagas åtnjuta full känedom om och förtroende från sagda krets.

Av ledamöterna väljas — — — suppleanter för dem. Två ledamöter liksom suppleanter för dem utses av statens egna hemsstyrelse. Ledamot liksom suppleant — — —

2) om de ytterligare ändringar i nämnda liksom även andra kungörelser, som må föranledas av ett bifall till vad under 1) hemställts.

Stockholm den 21 januari 1929.

P. E. Sköld.

Anders Paulsen.
